

KİOS'DAN İKİ YENİ MEZAR STELİ*

(Lev. / Pl. XI - XII)

Makalede, 1992 yılında, Bursa'nın kuzeyinde yer alan Selçukgazi Köyü'nde¹ ele geçen ve gerek plastik özellikleri ve gerekse bazı yerel kişi adlarını kaydetmeleri nedeniyle ilginç nitelikler taşıyan iki yeni mezar stelinin tanıtılmasına çalışacağız. Her iki eser de şimdi Bursa Müzesi'nde korunmaktadır.

1- Tata, Stratoneike, Apollonis ve Papas

Kemerli alınlıklı mermer mezar steli. İki yanında akroter bulunan kemerli alınlık. Alınlıkta alçak kabartma olarak işlenmiş olan; bir kayanın üzerine uzanan ve vücudunun üst kısmı çıplak olan, kelebek kanatlı bir erkek figürü. Kayanın üzerinde, figürün sol elinin hemen altında bir kelebek². Altta, niş içersinde cenaze ziyafeti sahnesi: Ortada yer alan Korinth başlıklı sütuna ve nişin her iki yanına tutturulmuş bir perdenin önünde, ortadaki *kline*'ye uzanmış olan ve havaya kaldırdığı sağ elinde bir çelenk, sol elinde ise bir içki tası tutan, vücudunun üst kısmı çıplak bir erkek; klinenin ayak ucuna oturan ve ayaklarının altında geniş bir tabure bulunan *khiton* ve manto giyinmiş bir kadın; solda, küçük boyutlu olarak tasvir edilmiş olan ve ayakta duran, yine *khiton* ve manto giymiş bir kadın ve sağda, küçük bir klinenin üzerinde uzanan,

* Eserleri yayınlamama izin veren Bursa Müzesi müdürü Sayın S. Kütük'e ve bu yazımın hazırlanmasında yardımını esirgemeyen Prof. Dr. H. Malay'a teşekkür ederim.

¹ Th. Corsten'e göre bu köy, antik dönemde Kios arazisi içinde yer almaktaydı [*Die Inschriften von Kios* (= I.K. 29, 1985), s. 9 ve *Die Inschriften von Prusa ad Olympum I* (= I.K. 39, 1991), s. 3]. Aynı köyde bulunmuş olan diğer iki yazıt için bk. Th. Corsten, *Insch. v. Kios.*, no. 109 (= E. Pfuhl - H. Möbius, *Die ostgriechischen Grabreliefs*, no. 347) ve no. 110.

² Kelebek ve kelebek kanatlı insan figürleri, olasılıkla bir insan ruhunu (ψυχή) temsil etmektedir. İnsan ruhunun küçük boyuttaki bir idolle (εἰδωλον) değil de, elimizdeki eserde olduğu gibi, kelebek kanatlı, normal boyutta bir insan figürü şeklinde tasvir edilmesi hakkında bk. W. H. Roscher, *Ausführliches Lexicon der griechischen und römischen Mythologie*; III, s.v. *Psyche* (O. Waser); O. Gruppe, *Griechische Mythologie und Religionsgeschichte*, II, Münih 1906, s. 802; A. Baumeister, *Denkmäler des klassischen Altertums II*, s.v. *Psyche*, ve özellikle s. 1413; E. Pfuhl - H. Möbius, *op. cit.* s. 231, no. 893 Lev. 133 (Ergili/Daskyleion'da bulunmuş olan bu eser şimdi İzmir Müzesi'nde korunmaktadır); L. Curtius, *Festschrift L. Klages*, 1932, 19 ve dev., Fig. 1-3 [*non vidi*]. İnsan ruhunun kelebek şeklinde tasvir edilmesi hakkında bk. O. Keller, *Die antike Tierwelt II*, 1963, 436-438; O. Gruppe, *loc. cit.*; W. H. Roscher, *op. cit.*, 3234; Pfuhl-Möbius, *op. cit.* s. 528. Bir ruhun aynı anda, hem kanatlı insan, hem de bir kelebek olarak tasvirine zaman zaman rastlanılmaktadır. Örneğin, bu şekildeki bir tasvirin yer aldığı Capitol Müzesindeki Prometheus lahdi için bk. W. H. Roscher, *op. cit.* 3235-3236; S. Reinach, *Répertoire de Reliefs Grecs et Romains III*, Paris 1912, 199 fig. 1.

C. Tanrıver

yine küçük boyutlu olarak tasvir edilmiş uzun giysili bir erkek ve önünde bir vazö. Bu sahnenin altında üç satırlık bir yazıt ve onun da altında, kısmen korunmuş ve yüzeyi kaba bırakılmış olan diğör bir niş. Bu yarım nişin pervazları ve stelin yanları yontularak geniş bir kama oluşturulmuştur. Yükseklik: 1.32; genişlik: 0.71; kalınlık: 0.16; harf yüksekliğı: 0.007 - 0.015 m. (Env. no. 10084) [Fig. 1 - 2].

Τατα ³ 'Απολλωνίου [χ]αίρε.	Στρατονείκη Μηνοδότου χαίρε.	'Απολλώνιος 'Ασκληπιάδου χαίρε.	Παπᾶς 'Απολλωνίο[υ] χαίρε.
--	------------------------------------	---------------------------------------	----------------------------------

Τατα şeklindeki yerel kadın ismi için bk. L. Robert, *Noms Indigènes dans l'Asie Mineure gréco-romaine* (1963), 348 ve L. Zgusta, *Kleinasiatische Personennamen* (1964), s.v.

Eser, yazı karakteri ve plastik özelliklerine göre geç Hellenistik devirde yapılmış olmalıdır.

2- Papas kızı Nana

Alınlıklı ve akroterli mermer mezar steli. Stelin gövdesinde tek satırlık bir yazıt. Arka yüzün sağ tarafında kırlangıç kuyruğı şeklinde kenet delikleri bulunmakta. Yükseklik: 0.652; genişlik: 0.36; kalınlık: 0.072 (üste doğru inceliyor); harf yüksekliğı: 0.02-0.025 m. (Env. no. 10085) [Fig. 3].

Nana Παπᾶ

Nana şeklindeki kadın ismi için bk. L. Zgusta, *op. cit.*, 349f., §1013-1; Th. Corsten, *EA 17* (1991), s. 98-9. -ᾶς şeklinde biten isimler için ise bk. L. Robert, *op. cit.*, 222 ve *Bull. épigr.* 1963, 82.

Cumhur Tanrıver
İzmir 1993

³ Taşta TATA şeklinde.